

Lønnsoppgjøret — på stedet hvil?

Ved årets lønnsoppgjør er svært mange forbund ute i streik. Dette har kostet oss hundretalls millioner i tapt arbeidsfortjeneste og produksjonstap og forårsaket mange ulemper og skuffelser. Det har gått ut over samfunn og enkeltmennesker, og for noen får det alvorlige konsekvenser. Det er blitt foretatt undersøkelser som viser at ingen av partene i en konflikt har vunnet noe på å anvende streik eller lockout i arbeidskonflikter.

Det er ikke bare forståelig — men en selvfølge — at alle skal være med å dele den økonomiske vekst de har vært med på å skape. Og det som skal fordeles, skal fremgå av et offentlig regnskap — eventuelt utarbeidet av Statistisk Sentralbyrå.

Vi vet — at den til enhver tid sittende regjering har det hele ansvar for landets økonomi — og må ta det. Men ikke alle regjeringer over den samme innflytelse på dette viktige område — som lønnsforhandlinger er. I flere år har regjeringen nærmest tryglet fagforeningene om å vise moderasjon i sine lønnskrav. Og det er blitt nøtekommet. Som resultat av dette har vi fått trygge arbeidsplasser. Utviklingen i industri og næringsliv har virket stabiliserende på den norske kroneverdien. Mange langtidsledige er kommet i arbeid, og renten er gått ned. Alt i alt har denne moderasjonen ført til ro og trygghet i samfunnet — og samlet — en god reallønnsøkning. Når dette er sagt, skal det

også sies at i samme tidsrom er forskjellen i lønn — fra minstepensjonisten til direktøren — blitt større.

Ved siste lønnsoppgjør er moderasjonslinjen fraveket. Nå skal arbeidslivet ha igjen for sine tidligere moderate lønnskrav. Det ligger i dette en antydning om at noe er oppspart, og nå skal det oppsparte fordeles.

Hva er oppspart? Spørsmålet er kanskje ikke relevant — i og med at tesen er laget for spørsmålet. Men jeg har ikke fra noe ansvarlig hold sett noen beregning, som gir noe konkret svar på hvor mye som er spart. Derimot har den sittende regjering antydning at en lønnsøkning på rundt 3 prosent, et tall som er overskredet til nå. Og oppgjøret er ennå ikke ferdigforhandlet.

Det er regjeringens ansvar å legge til rette for et lønnsoppgjør som svarer til den utvikling og vekst landet har. Men slik man praktiserer fordelingen mellom to parter, har regjeringen liten eller ingen innflytelse på utfallet. Den kan ikke fastsette rammen, det vil si summen som er å dele. Heller ikke kan den øve innflytelse på den mellom gruppene interne fordeling. Er ikke dette en viktig betingelse for styring og det å kunne ta ansvar?

Skal en regjering ha ansvaret for landets økonomi, vekst og fordeling, må den også ha den nødvendige myndighet og plassering i systemet. Slik det virker i dag, må regjeringen etter et oppgjør stramme inn ved hjelp av skatter, avgifter og rentereguleringer. Grunnen er at de respektive parter — LO og NHO — har forsynt seg med mer enn det som er i kassen. Skulle Stortinget i neste omgang avvise de av regjeringen foreslåtte innsparinger, er regjeringen umyndiggjort og må gå av. En slik mangel på styringsmulighet i forhold til et ansvar — er absurd.

Skal en regjering ha ansvaret, må den også ha den nødvendige

myndighet i sine hender. Og den må plasseres der den kan utøve denne myndighet. Ved forhandlingsbordet! En regjering må ha større handlefrihet vis-a-vis Stortinget. Og den må få tid og arbeidsbetingelser — inntil den har vist sin dugelighet.

En nytenkning i forhandlingsopplegget må komme. En ordning hvor regjeringens representant kommer inn som myndig part i forhandlingsprosessen. Representanten må se til at en akseptert sum til fordeling ikke overskrides, og at den interne fordeling er fremtidsrettet og rettferdig. Megleren er ingen slik representant.

Fagforeningene må bli politisk nøytrale og konsentrere seg om arbeidsmiljø, personalsaker, trivsel, fritid og lønnsforhold. Noe sier meg at dette er fagforeningens oppgave. Vi kommer ikke forbi at arbeidsgiverne har de samme felles interesser som arbeidstakerne. Det kan partene erkjenne. Det gjelder sikre arbeidsplasser, gode arbeidsmiljøer, personalsamarbeid, sikker drift og økonomi.

Nærmere enkeltheter om hvordan opplegget må bli, skal jeg ikke antyde. Det må bli en forhandlingssak mellom de berørte parter. Men vi nordmenn — som så gjerne vil være annerledes — bør kunne tørre å gå nye veier. Den ordningen vi nå roter oss rundt i, er i hvert fall ikke god. Å gi med den ene hånden og ta med den andre — er både dyrt og upraktisk.

Jostein N. Berge

HD 20/7 -98